

dr hab. Barbara Ciżkowicz, prof. UKW

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

dr Wojciech Gulin

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

Zmienne dyspozycyjne uczniów szkół ponadpodstawowych i ich związek z osiągnięciami poznawczymi

Streszczenie

Celem badania była ocena związków między zmiennymi dyspozycyjnymi uczniów a ich osiągnięciami poznawczymi w szkołach ponadpodstawowych. Badania miały dać odpowiedź na pytania: (1) Czy typ szkoły i płeć różnicują zmienne dyspozycyjne uczniów? (2) Które zmienne dyspozycyjne są istotnymi predyktorami osiągnięć szkolnych? (3) Jaka jest wartość prognostyczna wyników egzaminów zewnętrznych dla dalszych osiągnięć szkolnych? (4) Czy związek między motywacją a osiągnięciami szkolnymi jest różny w zależności od typu szkoły ponadpodstawowej?

Metoda: Badania przeprowadzono na próbie 500 uczniów szkół ponadpodstawowych województwa kujawsko-pomorskiego (45% dziewcząt). Byli to uczniowie liceów ogólnokształcących (220), techników (171) i ZSZ (109). Empirycznymi wskaźnikami osiągnięć poznawczych była średnia ocen szkolnych uzyskanych na świadectwie ukończenia 2 klasy szkoły ponadpodstawowej oraz wyniki egzaminu z matematyki, języka polskiego i języka obcego uzyskane na zakończenie szkoły podstawowej. W badaniu uwzględniono takie zmienne dyspozycyjne, jak: poczucie skuteczności, samoocenę, fobię społeczną, poczucie bezradności i motywację do uczenia się. Do analizy danych zastosowano analizę wariancji oraz regresję wielokrotną z Process macro Hayes'a.

Wyniki: Zmienne dyspozycyjne u chłopców miały wartości korzystniejsze niż u dziewcząt. U chłopców niższe wartości miała fobia społeczna a wyższe – poczucie własnej skuteczności oraz samoocena. Między poziomem bezradności i motywacją nie było znaczących różnic ze względu na płeć. Typ szkoły istotnie różnicował tylko fobię społeczną oraz motywację do uczenia się. Średnie wartości obu zmiennych miały najniższą wartość w ZSZ, a najwyższą w LO. W hierarchicznym modelu regresji, w którym uwzględniono kolejno zmienne dyspozycyjne, płeć i typ szkoły oraz wyniki egzaminu zewnętrznego, zmienne dyspozycyjne wyjaśniły 28,5% zmienności średniej ocen, do czego istotny wkład wniosła motywacja (21) i bezradność. Dodanie do zmiennych objaśniających płci i typu szkoły nie poprawiło predykcji. Jednak uwzględnienie wyników egzaminów zewnętrznych ($\beta = 0,63$) wyjaśniło dodatkowe 21,2% wariancji średniej ocen szkolnych. Analiza związku między motywacją a osiągnięciami szkolnymi wskazuje, że typ szkoły moderuje ten związek.

U uczniów ZSZ związek ten jest najsłabszy (0,22), silniejszy w technikach (0,33), a najsilniejszy u uczniów LO (0,52). Prowadzi to do konkluzji, że poczucie skuteczności, samoocena oraz lęk przed ocenianiem nie odgrywają znaczącej roli w prognozowaniu osiągnięć szkolnych. Istotna jest motywacja do uczenia się oraz poczucie bezradności, a wyniki egzaminów zewnętrznych są ważne w prognozowaniu dalszych osiągnięć szkolnych uczniów.